

JUHLAJULKAISU

MATTI YLÖSTALO

1917 · 4/2 · 1987

SUOMALAINEN LAKIMIESYHDISTYS

VAMMALA 1987. VAMMALAN KIRJAPAINO OY

ISSN 0356-7222

ISBN 951-855-087-5

ISBN 978-951-855-870-8 (PDF)

## Vakuutussopimuksen purkamisesta vakuutuskannan luovuttamisen johdosta

Vakuutusliikettä koskeneen asetusehdotuksen, lagberedningens publikationer 1914:4, 118 §:n 1 mom:ssa annettiin henkivakuutusyhtiölle oikeus luovuttaa vakuutustarkastuksen luvun toiselle kotimaiselle yhtiölle kaikki henkivakuutuksensa tai osa niistä. Saman pykälän 3 mom:n mukaan lupahakemus tuli hylätä, mikäli sitä määräajassa vastusti vähintään viidesosa asianomaisista vakuutuksenottajista. Edelleen saman pykälän 4 mom. kuului: »Bifalles ansökningen skall det bolag, som öfverlåter försäkringarna, anses befriadt ifrån sina förpliktelser på grund af de öfverlåtna försäkringarna, och skola dessa förpliktelser i stället åligga det bolag, till hvilket försäkringarna öfverlåts.»

Vuoden 1914 vakuutusliikeasetusehdotuksen 118 §:n perusteluisa sanottiin: »I 118 § är fråga om frivillig öfverlåtelse af lifförsäkringsstock eller del däraf till annat dylikt bolag. De här stadgade formerna öfverensstämma i hufvudsak med motsvarande lagbud i skandinavisk rätt (svensk lag 145 § 1—5 mom.; norsk lag 94 §; dansk lag 32 §).»<sup>1</sup>

Vuoden 1914 asetusehdotuksessa ei ollut määräystä vakuutuksenottajan oikeudesta purkaa vakuutussopimus vakuutuskannan luovutuksen vuoksi. Sen sijaan sanottiin asetusehdotuksen 69 §:n 2 mom:ssa: »Innebär ändringen väsentlig förändring af bolagets ändamål, eller dess fortsättande utöfver stadgad stämmodtid, eger delegare, som å stämman sådan åtgärd motsagt, rätt att bryta sitt försäkringsaftal. Sådant beslut må ej heller genomföras utan att garant, som det motsagdt, erhåller inbetaldt garantibelopp återbetaladt af annan person, som äfven i afseende å ansvarigheten i öfrigt träder i hans ställe och kan af styrelsen härför godkännas.» Perustelut kuuluivat: »Slutligen gäller angående bestämmelserna i 69 §, att desamma motsvara hvad förslaget till förordning om aktiebolag i 57 § 1 och 2 mom. upptar, medan 70 § motsvarar sista mom. af samma paragraf.»<sup>2</sup>

<sup>1</sup> Ks. Förslag till förordning om försäkringsrörelse (1914:4) s. 94.

<sup>2</sup> Ks. Förslag till förordning om försäkringsrörelse (1914:4) s. 83.

Vuoden 1914 vakuutusliikeasetusehdotuksen 86 §:n 1 mom:n mukaan vakuutuksenottajalla oli oikeus, ellei yhtiö asettanut vakuutta, purkaa vakuutussopimus keskinäisen vakuutusyhtiön jouduttua selvitystilaan tai konkurssiin. Saman pykälän 3 mom:n mukaan »Försäkrings-tagare, hvilken uppsagt försäkringsaftal, skall utfå sin andel i försäkringsfonden i den mån bolagets tillgångar därtill förslå.» Pykälän 4 mom:n mukaan pykälässä säädetty ei koskenut henkivakuutussopimusta eikä siihen ehdotuksen 102 §:n 1 mom:n mukaan samaistettua sopimusta.<sup>3</sup> Selostettua 86 §:ää vastaava vakuutusosakeyhtiötä koskeva pykälä oli asetusehdotuksen 101 §:nä.

Kotimaisista vakuutusyhtiöistä vuonna 1933 annetun lain 51 §:n 3 mom:n mukaan keskinäisen vakuutusyhtiön osakkaalla oli eräissä yhtiöjärjestyksen muutostapauksissa oikeus irtisanoa vakuutussopimuksensa heti lakkaavaksi. Huomattava on, että irtisanominen oli tehtävä viimeistään vuoden kuluessa siitä lukien, kun yhtiöjärjestyksen muutos oli merkitty kaupparekisteriin eli siis tullut voimaan. Muutostapauksissa yhtiö tosin pysyi samana.<sup>4</sup>

Toisin kuin vuoden 1914 vakuutusliikeasetusehdotukseen vuoden 1933 vakuutusyhtiölakiin ei sisältynyt säännöstä, joka olisi koskenut oikeutta vakuutusmaksuun sopimuksen lakatessa ennen sovitun ajan päättymistä. Tätä koskevat säännökset otettiin samaten vuonna 1933 annetun vakuutussopimuslain 16 §:ään.<sup>5</sup> Kuitenkaan säännökset eivät

<sup>3</sup> Vuoden 1914 vakuutusliikeasetusehdotuksen 86 §:n perusteluissa, Förslag till förordning om försäkringsrörelse (1914:4) s. 84 s., sanottiin: »Slutligen har i 86 § införts ett stadgande om häfvande af försäkringsaftalet, där ömsesidigt försäkringsbolag träder i likvidation eller i konkurstillstånd, samt säkerhet för aftalsfullgörelsen ej vid anfordran varder ställd. Ett motsvarande stadgande, som dock i vår gällande sjölag saknas men ingår i de flesta utländska sjölagstiftningar (Skand. sjölag 240 §, tyska handelslagen 898 §), har i afseende å sjöförsäkring föreslagits af sjölagskomitén i 1908 års betänkande (196 §). Det ingick ock i tiden redan i 1667 års sjölag (Förs. B. kap. 16). Då försäkringstagare ej i allmänhet torde kunna åtnöjas med en förlängning af sitt försäkringsaftal uti ett insolvent bolag, där särskild säkerhet ej kan presteras, utan helst vill söka på annat håll aftala ny försäkring bör tillfälle beredas honom att uttråda ur bolaget och om möjligt återfå den del af premien, som ej redan af bolaget intjänats. Emellertid är det icke nog att bereda försäkringstagare den ensidiga rätten att uppsäga försäkring. Äfven å bolagets sida bör och viss tid för försäkringsaftalens bestånd utsättas, för att icke den slutliga afvecklingen måtte alltför mycket uppskjutas. I ömsesidiga bolag skulle ju för öfrigt delegerenes ansvarighet under hela denna tid kvarstå, hvilket icke kan anses önskvärdt. Stadgandet i 86 § är, med beaktande af alla dessa skäl, formuleradt efter förebild i svensk lag (117 §, för aktiebolag resp. 60 §). Framhållas må, att i motsats härtill t. ex. i tysk rättsvetenskap försäkringslagens stadganden (20 resp. 49 §§) tolkas så att konkurs och likvidation ej berättiga att häfva försäkringsaftal.»

<sup>4</sup> Ks. myös komiteanmietintö 1930:8 s. 75. Ks. myös Nytt juridiskt arkiv II 1918 s. 54 s.

<sup>5</sup> Vrt. Ruotsin osalta Statens offentliga utredningar 1925:21 s. 241 s.

koske henkivakuutusta eivätkä muita sellaisia vakuutus sopimuksia, joihin nähden on erityisissä vakuutuksenantajan toimintaa varten vahvistetuissa perusteissa annettava määräyksiä vakuutuksenottajan oikeudesta, kun vakuutus lakkaa ennen määräaikaa.<sup>6</sup> Saadun tiedon mukaan näissä perusteissa ei ole määräystä, joka nimenomaisesti koskisi sitä, mihin yhtiöön vakuutus sopimuksen purkaminen on kohdistettava vuoden 1979 vakuutusyhtiö lain 16 luvun 5 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa.

Vuoden 1933 vakuutusyhtiö lain 89 §:ssä säädettiin henkivakuutusyhtiön vakuutuskannan tai sen osan luovuttamisesta toiselle yhtiölle. Pykälän 3 mom. kuului: »Jollei niistä vakuutuksenottajista ja edunsaajista, joita asia koskee, hakemusta määräajassa vastusta niin moni, että heidän vakuutusrahasto-osuutensa yhteensä vastaavat vähintään viidettä osaa kysymyksessä olevien vakuutusten koko vakuutusrahastosta, katsotaan luovutus hyväksytyksi, ja suostukoon sosiaaliministeriö hakemukseen, ellei muuta estettä ole.»

Vuoden 1933 vakuutusyhtiö laissa ei ollut säännöstä, joka olisi koskenut siteeratusta säännöksessä mainittua hakemusta vastustaneenkaan oikeutta purkaa vakuutus sopimus vakuutuskannan luovutuksen vuoksi. Tanskan oikeuskäytännössä katsottiin eräässä ratkaisussa, että hakemusta vastustaneella ei ollut purkuoikeutta. Aikakauskirjassa Ugeskrift for Retsvaesen 1913 s. 802 ss. selostetussa 21 päivänä huhtikuuta 1913 annetussa ratkaisussa sanottiin mm.:

»Idet Retten kan tiltraede den af Forsikringsraadet i Erklæringen fremstillede Opfattelse, og idet endvidere bemærkes, at det maa anses som ganske uantageligt, at Lovbestemmelsen, dersom det havde været Mening, at der skulde tilkomme Forsikringstagerne nogen Ret til Tilbagebetalingen, skulde have undladt udtrykkelig at udtale dette, vil der ikke kunne gives Citanterne Medhold i den af dem fremsatte Anskuelse.»

Vakuutusneuvoston lausunnossa esitettiin mm.:

»I Anledning af Deres Forespørgsel af 4 d. M. skal Forsikringsraadet udtale, at Raadet — der erkender, at Spørgsmaalet hører under Domstolens Afgørelse — i sin Praxis er gaaet ud fra som selvfølgelig, at Livsforsikringslovens Overdragelsesregler maa forstaaes saaledes, at en Forsikringstager, der har stemt imod Overdragelsen, ikke kan træde tilbage efter Reglerne for bristende Forudsætninger, men kun kan gøre den samme Ret til Opløsning af Forsikringskontrakten gældende, som han havde forinden Overdragelsen. En Ret til at træde tilbage med den fulde Praemiereserve (i Stedet for den efter almindelige Regler beregnede Til-

<sup>6</sup> Ks. vakuutus sopimus lain 17 § ja vuoden 1979 vakuutusyhtiö lain 13 luvun 2 §.

bagekøbsvaerdi) er nemlig af forsikringstekniske Grunde utilstedelig, idet den vilde bringe Selskabet Tab, og kan derfor ikke have vaeret tilsigtet af den overvejende af Teknikere bestaaende Komité, som har udarbejdet Lovforslaget.»

Toisaalta katsottiin tapauksessa, jossa oli kahden yhtiön kesken tehty sopimus kaikkien vakuutusten jälleenvakuuttamisesta ja jossa kantajan väitteen mukaan »luovuttajayhtiön» takuupääomaa ei ollut täysin merkitty, että sopimus koski vakuutusten luovuttamista ja että vakuutusnottajalla oli oikeus purkaa luovuttajayhtiössä tekemänsä vakuutus-sopimus. Østre Landsret'in 16 päivänä joulukuuta 1924 annetussa tuomiossa sanottiin mm.:

»Da der ved denne Overenskomst maa antages faktisk at have fundet en Overdragelse Sted af de i det indstaaevnte Selskab tegnede Forsikringer til »Frejr», og da Appellanten ikke mod sin Villje findes at vaere pligtig til at vaere forsikret i dette Selskab, maa der gives ham Medhold i, at han er berettiget til overfor det indstaaevnte Selskab at haeve den af ham dette tegnede Forsikring.»<sup>7</sup>

Selostetuista ratkaisuista käy ilmi, että vakuutuksenottaja saattoi kohdistaa vakuutus-sopimuksensa purkuvaatimuksen joko vakuutusten luovuttajaan tai vastaanottajaan. Asianomaisia säännöksiä ei Tanskassa tuolloin ollut.<sup>8</sup>

Vuonna 1952 annetun vakuutusyhtiölain 16 §:n 1 mom:n mukaan vakuutusyhtiöt saattoivat sosiaali- ja terveysministeriön suostumuksella tehdä päätöksen yhtymisestä ja vakuutusyhtiö vakuutuskantansa tai sen osan luovuttamisesta toiselle vakuutusyhtiölle. Saman pykälän 4 mom:n mukaan vakuutuskannan luovutusta koskeva sopimus katsot-

<sup>7</sup> Ks. Ugeskrift for Retsvaesen 1924 s. 219.

<sup>8</sup> Vrt. Tanskan vuonna 1930 annetun vakuutus-sopimuslain 27 §:n 1 mom.: »Mister selskabet retten til at drive forsikringsvirksomhed her i riget, kan forsikringstageren haeve aftalen. Det samme gaelder, hvis selskabet sammensluttet med et andet eller overdrager sin formue som helhed til dette.» Ks. *Lyngsø*, Forsikringsaftaleloven (1973) s. 157 s.: »Afgørelsen i Jur. D. 1941. 73 forudsætter, at selskab må anses for sammensluttet med et andet selskab, hvis dets forsikringsbestand er overdraget til det andet selskab, og at forsikringstageren derfor kan haeve aftalen efter FAL § 27, når sådan overdragelse har fundet sted. Dette er naeppe rigtigt. At et selskab overdrager sin forsikringsbestand til et andet selskab er ikke ensbetydende med, at selskabet sammensluttet med det andet selskab; forsikringstageren kan derfor ikke i den anledning haeve aftalen. Noget andet er, at han i medfør af de saerlige regler i lov nr. 147 af 13. maj 1959 om forsikringsvirksomhed § 98 kan opsigte forsikringen, hvis forsikringsbestanden overdrages til et andet selskab.» *Drachmann Bentzon — Christensen*, Lov om forsikringsaftaler (1952) s. 177.

Ks. myös *Tybjerg*, Dansk sjøforsikringskonvention af 2. april 1934 (1963) s. 109 s.; *Rasting*, Lov om forsikringsvirksomhed (1960) s. 215 s. ja *Helper*, Lov om skadesforsikringsvirksomhed (1934) s. 180 s.

tiin tehdyksi sinä päivänä, jona vakuutusyhtiö oli saanut siihen ministeriön suostumuksen. Yhtymisestä ei laissa ollut vastaavaa säännöstä. Lain 44 §:n 2 mom:n mukaan vakuutuksenottajalla oli oikeus purkaa vakuutussopimuksensa mm. yhtiön yhtymistapauksessa. Momentissa ei mainittu vakuutuskannan luovutusta mutta selvästikin luovutus oli lainkohdassa tarkoitettu eli momentissa mainittuihin verrattava muutos.<sup>9</sup>

Ruotsin vuoden 1948 vakuutusliikelaisissa oli säännös (228 §:n 2 mom.), jonka mukaan keskinäisen vakuutusyhtiön osakas saattoi muuttaessa osakkaan vastuuta koskevaa yhtiöjärjestyksen määräystä purkaa vakuutussopimuksensa.<sup>10</sup> Sen sijaan laissa ei ollut säännöstä, joka olisi koskenut vakuutuksenottajan oikeutta vakuutussopimuksen purkamiseen luovutettaessa vakuutuskanta tai osa siitä. Asia oli kyllä esillä lakia valmisteltaessa, mutta purkamisoikeuden antamista ei pidetty tarpeellisena.<sup>11</sup> Yleensäkin on nykyään katsottu, ettei ole tarkoituksenmukaista myöntää vakuutuksenottajalle oikeutta purkaa vakuutussopimus vakuutuskannan luovutuksen vuoksi.<sup>12</sup>

Vuoden 1952 vakuutusyhtiölain 44 §:n 2 mom:n virallisperusteluissa ei mainittu yhtymistä eikä vakuutuskannan luovuttamista eikä niistä edes käynyt ilmi, minkä vuoksi vakuutuksenottajalle ehdotettiin annettavaksi vakuutussopimuksen purkuoikeus yhtymistapauksessa ja va-

<sup>9</sup> Ks. komiteanmietintö 1979:20 s. 152: »Pykälässä on säädetty vakuutuksenottajan oikeudesta purkaa vakuutussopimuksensa sulautumisen tai vakuutuskannan luovuttamisen tapahduttua. Vastaava oikeus vakuutuksenottajalla on nykyisen vakuutusyhtiölain 44 §:n 2 momentin mukaan.»; hallituksen esitys n:o 179/1979 vp. s. 58.

<sup>10</sup> Ks. perusteluista Nytt juridiskt arkiv II 1918 s. 54 s.

<sup>11</sup> Ks. Statens offentliga utredningar 1946:34 s. 270: »Ombyte av försäkringsgivare utan medgivande av försäkringstagaren innebär givetvis ett avsteg från allmänna civilrättsliga regler angående skuldövertagande. Detta avsteg lär dock med hänsyn till de speciella förhållanden som här föreligga få anses fullt motiverat. Den enskilde försäkringstagaren har i regel icke tillnärmelsevis den möjlighet att bedöma situationen, som försäkringsinspektionen. Rimlig hänsyn till försäkringstagarna synes dock fordra, att dessa, sedan överlåtelsen genomförts, på lämpligt sätt få meddelande därom. Utredningen har övervägt frågan, huruvida en försäkringstagare, vars försäkring omfattas av överlåtelsen, bör medgivas rätt att uppsäga avtalet. Detta har dock icke ansetts påkallat.»

Ks. myös Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om försäkringsrörelse, m.m.; given Stockholms slott den 6 februari 1948 s. 376 ss.

<sup>12</sup> Ks. *Spillmann*, Bestandsübertragung und Fusion von Versicherungsaktiengesellschaften (1939) s. 26 ss.; *Ehrenzweig*, Deutsches (österreichisches) Versicherungsvertragsrecht (1952) s. 124 ja alav. 3a; *von Gierke*, Die Versicherungsvereine auf Gegenseitigkeit nach deutschem Recht (1942) s. 66 ja alav. 26; *Kraus*, Versicherungsaufsichtsrecht (1971) s. 209 ss. ja nimenomaan purkuoikeuden osalta s. 211 alav. 204.

Vrt. myös Tanskan 13. 5. 1959 annetun vakuutustoimintalain 97 §:n 5 kpl ja 98 §:n 3 kpl sekä 27. 10. 1975 annetun vastaavan lain 97 §:n 5 kpl ja 98 §:n 3 kpl sekä *Rasting*, Lov om Forsikringsvirksomhed (1960) s. 215 s.

kuutuskantaa luovutettaessa.<sup>13</sup> Asiaa valottaa 18. 2. 1952 päivätty PM, jonka otsakkeena on »Vakuutuslakikomitean ehdotuksen johdosta saadut lausunnot.» Tämän muistion s. 39 on otettu Vakuutusyhtiöiden Keskusliiton lakiehdotuksen 44 §:ää koskeva seuraava lausuma: »2 momentin sisältö on epäselvä siitä syystä, että siinä puhutaan sekä osakkaasta että vakuutuksenottajasta, mitkä käsitteet eivät ole samaistettavissa. Tuskin vakuutusosakeyhtiön vakuutuksenottajaa liikuttaa se, millaiseksi keskinäiseksi yhtiöksi osakeyhtiö muuttuu, kunhan hän ei itse joudu yhtiön sitoumuksista vastuuseen, mikä ei ole välttämätöntä. Samoin on osakeyhtiön vakuutuksenottajille yhdentekevää, jatkavatko osakkaat yhtiökautta. Momenttia pitäisi korjata silmällä pitäen, että se koskee yksinomaan vakuutuksenottajan intressiä yhtiön rakenteen muuttuessa.» Tällainen muutos olisi merkinnyt mm. sitä, että vakuutuksenottajalla ei olisi ollut oikeutta vakuutussopimuksen purkamiseen luovutettaessa osakeyhtiön vakuutuskanta tai osa siitä toiselle osakeyhtiölle. Siteerattuun lausumaan liittyy esittelijän seuraava huomautus: »Kun vakuutusyhtiöt usein toimivat aatteellisin tai talouspoliittisin tunnuksin, komitean mielestä on paikallaan, että vakuutuksenottaja joutuessaan hänelle vastenmieliseen yhtiöön, voi vapautua vakuutuksesta.» Tämä huomautus koski yhtiöiden yhtymistä ja ilmeisesti myös vakuutuskannan luovuttamista. Huomautus osoittanee, että kysymys oli vain siitä, että vakuutuksenottaja voisi vapautua sopimuksestaan. Sen sijaan huomautuksesta ei selviä, mihin yhtiöön purkuvaatimus olisi ollut kohdistettava.<sup>14</sup>

Voimassa olevan vakuutusyhtiölain 16 luvun 5 §:n 1 mom:ssa säädetään: »Kun vakuutusyhtiö on sulautunut toiseen vakuutusyhtiöön tai luovuttanut sille vakuutuskantansa, sulautuneen yhtiön vakuutuksenottajalla tai luovutettuun vakuutuskantaan kuuluvan vakuutuksen ottajalla, joka ei ole myötävaikuttanut sulautumista tai vakuutuskannan luovuttamista koskevan päätöksen tekemiseen, on oikeus kolmen kuukauden kuluessa 2 momentissa mainitusta ilmoittamisesta kirjallisesti purkaa vakuutussopimuksensa.»<sup>15</sup> Säännöksessä käytetty sana »luovutettuun» viittaa siihen, että purkaminen on vakuutuskannan tai sen osan luovutustapauksessa kohdistettava luovutuksensaajaan, jolle vakuutuk-

<sup>13</sup> Ks. komiteanmietintö 1952:6 s. 61: »Vakuutuksenottajan asemasta 16 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa on ehdotettu säädettäväksi 44 §:ssä.» ja s. 65: 44 § »Korvaa nykyisen 51 §:n». Tässä pykälässä ei kuitenkaan ollut kysymys yhtymisestä eikä vakuutuskannan luovuttamisesta.

<sup>14</sup> Vrt. komiteanmietintö 1979:20 s. 152; hallituksen esitys n:o 179/1979 vp. s. 58.

<sup>15</sup> Säännöksen perusteluissa ei sanota, minkä vuoksi purkuoikeus on annettu. Ks. hallituksen esitys n:o 179/1979 vp. s. 58 s.

set katteineen ja vastuineen myös purettavalta osin jo ovat siirtyneet. Tämä vakuutusyhtiölaissa omaksuttu kanta käy ilmi myös muista säännöksistä ja laissa omaksutusta järjestelystä.

Vakuutusyhtiölain 16 luvun 1 §:n 1 mom:n mukaan vakuutusyhtiö (luovuttava yhtiö) voi sosiaali- ja terveysministeriön suostumuksella luovuttaa vakuutuskantansa toiselle vakuutusyhtiölle (vastaanottava yhtiö). Saman pykälän 5 mom:n mukaan on luovutettaessa vakuutuskannan osa vastaavasti noudatettava, mitä on säädetty vakuutuskannan luovuttamisesta.

Vakuutusyhtiölain 16 luvun 3 §:n 4 mom:n mukaan vakuutuskanta siirtyy vastaanottavalle yhtiölle, kun ministeriö on antanut suostumuksensa toimenpiteeseen. Saman momentin mukaan ministeriö voi hakemuksesta vahvistaa vakuutuskannan siirtymiselle muunkin ajankohdan. Momentin perusteluissa sanotaan: »Pykälän 4 momentissa säädetään vakuutuskannan siirtymisen ajankohdasta. Pääsäännön mukaan siirto tapahtuu silloin, kun ministeriö antaa suostumuksensa vakuutuskannan luovuttamiseen. Ehdotuksen mukaan ministeriö voisi kuitenkin voimassa olevan lain 16 §:n 4 momentista poiketen hakemuksesta<sup>16</sup> vahvistaa vakuutuskannan siirtymiselle muunkin ajankohdan, kuten esimerkiksi vuodenvaihteen.»<sup>17</sup> Vaikkakaan laissa ei ole kielletty takautuvaa<sup>18</sup> vakuutuskannan siirtymistä, tämä tuskin tulee käytännössä kysymykseen. Vastaanottaneen yhtiön hallituksen on näet vakuutusyhtiölain 16 luvun 5 §:n 2 mom:n mukaan »ilmoitettava sulautumisesta tai vakuutuskannan luovuttamisesta kuuluttamalla siitä kuukauden kuluessa tuomioistuimen lupaa koskevasta rekisteröimisestä virallisessa lehdessä sekä ainakin yhdessä sulautuneen tai luovuttaneen yhtiön kotipaikan sanomalehdessä.» Tätä säännöstä on epäonnistuneesta sanamuodosta huolimatta siten tulkittava, että kuuluttaminen voi tapahtua vasta kun vakuutuskanta on siirtynyt eli vakuutuskannan luovutus on kuten vastaavasti sulautuminen tullut voimaan. Säännöksen perusteluissa sanotaan nimenomaisesti (kursivointi tässä): »Kun menettelyn aikaisemmassa vaiheessa (4 § p.o. 3 §) kuuluttaminen on jo tapahtunut yhtiöjärjestyksen mukaisesti, hallitus on katsonut riittäväksi, että sulautumisen tai kannanluovutuksen lopullisuudesta nyt ky-

<sup>16</sup> »Hakemuksesta» tarkoittaa sitä, että sekä luovuttavan että vastaanottavan yhtiön on pyydettävä samaa »muuta ajankohtaa» vakuutuskannan siirtymiselle.

<sup>17</sup> Ks. hallituksen esitys n:o 179/1979 vp. s. 58.

<sup>18</sup> Ks. Kraus, Versicherungsaufsichtsrecht, s. 210 s.: »Die Bestandsübertragung wird grundsätzlich erst durch die Zustimmung der Aufsichtsbehörde wirksam, doch kann die Genehmigung mit Rückwirkung von einem früheren Zeitpunkt ab ausgesprochen werden.»

Vrt. Ehrenzweig, Deutsches (österreichisches) Versicherungsrecht, s. 39.

symyksessä olevassa tarkoituksessa ilmoitetaan momentissa säädettyllä tavalla.»<sup>19</sup>

Vakuutusyhtiölain 16 luvun 5 §:n 2 mom:ssa tarkoitettun ilmoittamisen tulee tapahtua yhden kuukauden kuluessa siitä, kun ministeriö on antanut suostumuksensa vakuutuskannan luovuttamiseen, tai vakuutuskannan siirtymiselle vahvistetusta muusta ajankohdasta. Saman pykälän 1 mom:ssa säädettyä vakuutussopimuksen purkuoikeutta voidaan käyttää vasta, kun kannanluovutuksen lopullisuudesta on pykälän 2 mom:ssa määrättyllä tavalla ilmoitettu.<sup>20</sup> Tämä järjestely, jonka mukaan purkuoikeutta voidaan käyttää vasta, kun muutos on tullut voimaan, on omaksuttu myös vakuutusyhtiölain 8 luvun 15 §:ssä.<sup>21</sup>

Luovutettuun vakuutuskantaan kuuluvan vakuutuksen ottajalle vakuutusyhtiölain 16 luvun 5 §:n 1 mom:ssa annettu purkuoikeus on säädetty tarkoituksenmukaisella tavalla toteutettavaksi. Vakuutuskanta luovutetaan vakuutusyhtiöiden välisin sopimuksin, johon on haettava ministeriön suostumus mutta johon ei tarvita vakuutuksenottajain hyväksymistä. Vakuutuksenottajat eivät voi purkuoikeutta käyttämällä estää sitä, että vakuutuskanta katteineen ja vastuineen luovutetaan vakuutusyhtiöiden tekemän sopimuksen mukaisesti, johon ministeriö on suostunut.<sup>22</sup> Vakuutussopimuksen purkuvaatimus on kohdistettava vakuutuskannan luovutuksensaajaan eli vastaanottajayhtiöön, jolle vakuu-

<sup>19</sup> Ks. hallituksen esitys n:o 179/1979 vp. s. 59. Ks. komiteanmietintö 1979:20 s. 152.

<sup>20</sup> Ks. hallituksen esitys n:o 179/1979 vp. s. 58: »Pykälässä on säädetty vakuutuksenottajan oikeudesta purkaa vakuutussopimuksensa sulautumisen tai vakuutuskannan luovuttamisen tapahduttua. Vastaava oikeus vakuutuksenottajalla on nykyisen vakuutusyhtiölain 44 §:n 2 momentin mukaan.»

<sup>21</sup> Pykälän perusteluissa, hallituksen esitys n:o 179/1979 vp. s. 38, sanotaan: »Pykälässä säädetään vakuutuksenottajan oikeudesta eräissä tapauksissa purkaa vakuutussopimuksensa. Pykälä vastaa eräin poikkeuksin voimassa olevan vakuutusyhtiölain 44 §:n 2 momentissa toteutettua sääntelyä.

... Säännös poikkeaa purkamisoikeudelle asetetun määräajan osalta voimassa olevan lain 44 §:n 2 momentista, jossa kyseinen määräaika on kuusi kuukautta tiedoksiannosta. Uusi määräaika on yhdenmukainen lakiehdotuksessa säädettyjen muiden määräaikojen kanssa. Vakuutusyhtiön toiminnan kannalta on tärkeää tietää mahdollisimman lyhyessä ajassa muutoksen aiheuttamista vakuutussopimusten purkamisista. ...».

<sup>22</sup> On katsottu, että viranomaisen suostumus korvaa vakuutuksenottajain hyväksymisen. Ks. *Kraus, Versicherungsaufsichtsrecht*, s. 211 s.: »Nach PRÖLSS und der h. L. ist für eine Bestandsübertragung nach § 14 VAG im Gegensatz zu § 415 BGB bzw. §§ 1395 und 1405 ABGB die Zustimmung der Versicherten nicht erforderlich; sie wird durch die Genehmigung der Aufsichtsbehörde ersetzt. Würde der Gesetzgeber das Erfordernis der Zustimmung der Versicherten anstreben, müsste er im § 14 (1) letzter Satz VAG einen diesbezüglichen Vorbehalt für den Übergang der Verträge anführen. Nach dem Grundsatz 'lex specialis derogat generali' finden die Normen des allgemeinen bürgerlichen Rechtes keine Anwendung.»

Ks. myös hallituksen esitys n:o 179/1979 vp. s. 58: »Momentin (vakuutusyhtiölakiehdotuksen 16 luvun 3 §:n 3 mom.) mukaan ministeriön olisi näin ollen vain tutkittava, ettei

tuskanta katteineen ja vastuineen jo on siirtynyt. Vakuutuksenottaja voi asemansa mukaisesti yhtiöoikeudellisin oikeussuojakeinoin vaikuttaa yhtiökokouksen päätökseen mutta hän ei voi vakuutussopimuksen purkuoikeuden nojalla vaikuttaa siihen, että hänenkin vakuutuksensa siirtyy — ennen kuin hän voi käyttää purkuoikeuttaan — vakuutuskannan luovutuksessa vastaanottavalle yhtiölle.<sup>23</sup>

Vakuutuskannan luovuttaminen on erityislaatuinen tapahtuma, jossa valvovan viranomaisen hyväksymin yksityisoikeudellisin sopimuksin saadaan aikaan vakuutussopimuksen osapuolen, vakuutuksenantajan, vaihdos vastaavin oikeuksien ja velvollisuuksien siirtymisin toisen osapuolen, vakuutuksenottajan, tahdosta riippumatta.<sup>24</sup> Siirtymi-

fusio tai vakuutuskannan luovutus loukkaa vakuutusten käsittämiä etuja. Yksityiset vakuutetut ja vakuutuksenottajat eivät nimittäin voi hallita sitä asiakokonaisuutta, jonka tunteminen on etujen valvomisen edellytyksenä. He tuskin voivat edes saada yhtiöltä kaikkea sitä tietoa, joka toimenpiteen arvioimiseksi on tarpeen.»

<sup>23</sup> Ks. myös *Kraus*, *Versicherungsaufsichtsrecht*, s. 212 s.: »Neben dem logischen Zusammenhang ist aber auch der Zweck der Vorschrift zu berücksichtigen. Mit dem Erfordernis der Zustimmung der Versicherten ist der Zweck der Bestandsübertragung, die Sanierung notleidender Bestände, nicht zu erreichen. Die günstig verlaufenden und daher mobilen Verträge könnten abwandern, für die ungünstig verlaufenden Verträge wäre die Zustimmung zur Übertragung von den Versicherten, die ihren Versicherungsschutz gefährdet sehen, mit Sicherheit zu erhalten. Dazu kommt noch die Gefahr der Zerschlagung des zu übertragenden Versicherungsbestandes im Wege der planmäßigen Aussparung seitens der Mitbewerber. Die Bestandsübertragung wäre damit erschwert durchführbar oder überhaupt vereitelt. Sie würde aber auch das übernehmende Unternehmen in seiner wirtschaftlichen Existenz gefährden. Das im gemeinen Recht begründete Recht des einzelnen, die Schuldübernahme ablehnen zu können, muss hinter der Verpflichtung zurücktreten, eine behördliche Massnahme zu dulden, die für die Gefahrgemeinschaft der Versicherten (und damit auch für den einzelnen Versicherten) notwendig ist. Unter Berücksichtigung dieser Argumentation kann wohl nur die Interpretation des § 14 VAG i. S. von PRÖLSS zweckmässig sein.«

<sup>24</sup> Ks. *Statens offentliga utredningar* 1946:34 s. 270: »Ombyte av försäkringsgivare utan medgivande av försäkringstagaren innebär givetvis ett avsteg från allmänna civilrättsliga regler angående skuldövertagande Detta avsteg läser dock med hänsyn till de speciella förhållanden som här föreligga få anses fullt motiverat.«

Ks. myös *Appeltofft*, *Den nya lagen om försäkringsrörelse* (1950) s. 414 ss.

Ks. myös *Kraus*, *Versicherungsaufsichtsrecht*, s. 211: »Rechtstheoretisch interessant ist die partielle Gesamtrechtsnachfolge durch einen privatrechtlichen Vertrag. An den Verwaltungsakt der Aufsichtsbehörde knüpft sich der Übergang der Rechte und Pflichten aus dem Versicherungsvertrag, soweit für den Bestand inländisches Recht gilt. Nach PRÖLSS ist dies ein Fall der *cessio legis* mit privativer gesetzlichen Schuldübernahme ohne Zustimmung des Versicherten. NOWAK präzisiert diese Auffassung noch dahingehend, dass nach § 14 (1) Satz 4 VAG nicht nur die Rechte und Pflichten, sondern auch die Parteistellung als solche übergeht, ein Vorgang, der in der dt. Rechtsordnung eine Ausnahme darstellt. Die Bestandsübertragung wird zu einem eigenen Erfüllungsstatbestand, da der Übergang aller Rechte (auch der Gestaltungsrechte) und der Parteistellung nach dt. Recht grundsätzlich nur durch Aufhebung des ursprünglichen Vertrages in Verbindung mit der Neubegründung mit einem Dritten erfolgen kann.«

sen tapahduttua vakuutuksenottaja voi vakuutusyhtiölain 16 luvun 5 §:n 1 mom:n nojalla purkaa vakuutussopimuksensa.

Vakuutuskannan luovuttaminen ei voine toteutua ilman vastaavin katteen ja vastuun siirtymisin.<sup>25</sup> Mainittakoon, että meillä katsottiin jo ennen vuoden 1933 vakuutusyhtiölain voimaantuloa, että katevarat olivat sidoksissa vakuutuskantaan.<sup>26</sup>

<sup>25</sup> Ks. myös Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om försäkringsrörelse, m.m.; given Stockholms slott den 6 februari 1948 s. 379 (föredraganden): »Beträffande den av försäkringsbolagens riksförbund uttalade meningen, att i lagen uttryckligen bör medgivas rätt till överlåtelse av ett bolags samtliga tillgångar och skulder, må framhållas, att en total överlåtelse i regel icke torde bereda svårigheter då det överlåtande bolaget är ömsesidigt. Förhållandena kunna däremot gestalta sig annorlunda i ett företag av aktiebolagstyp, där tillgångarna delvis svara mot utfästelserna till försäkringstagarna men i övrigt tillkomma aktieägarna. I detta fall lär en överlåtelse icke komma att omfatta andra aktiva än sådana, som belöpa på det överlåtna försäkringsbeståndet.»

Ks. myös *Kraus*, Versicherungsaufsichtsrecht, s. 210 alav. 191: »Eine Bestandsübertragung ohne gleichzeitige Übertragung der Deckungswerte kommt praktisch nicht vor.»

Ks. vakuutuskannan siirron kirjaamisesta sosiaali- ja terveystieteiden yleiskirje vakuutusyhtiöille n:o 1449/450/80 s. 11.

<sup>26</sup> Ks. *Leinberg*, Vakuutustarkastus saa lakien perustuvan pohjan (Vakuutustarkastuksen 50-vuotisjulkaisu, 1942 ss. 32—61) s. 34: »Vakuutusosakeyhtiö Bothnia, joka harjoitti verrattain laajaa merivakuutusliikettä ja tämän ohella mm. jonkin verran tapaturmavakuutusliikettä, — yhtiöllä oli vieläpä toimilupa työnteikijäin tapaturmavakuutusliikkeen harjoittamiseen, — oli 1920-luvun alkupuolella joutunut vaikeuksiin. Niinpä yhtiöllä ei ollut hyvyksyttävää katetta n. 50,000 markan suuruiselle elinkorahastolleen. Vuoden 1922 lopulla vakuutustarkastaja *Onni Hallstén* kuitenkin vaati, että katteeksi oli hankittava pankkitalletus, joka oli säilytettävä siten, että yhtiö ei ilman vakuutustarkastajan suostumusta voisi käyttää näitä varoja. Yhtiö kieltäytyi noudattamasta määräystä, mutta kun vakuutustarkastaja uhkasi saattaa asian julkisuuteen, yhtiö taipui ja luovutti vakuutustarkastajan haltuun 50,000 markan pankkitalletuksen. Jonkin ajan kuluttua, kesällä 1923, Bothnia asetettiin konkurssitilaan ja nyt konkurssihallinto vaati edellämainitun talletuksen luovuttamista konkurssipesälle. Vakuutustarkastaja ei kuitenkaan tähän suostunut vaan katsoi, että varat oli luovutettava niille vakuutusyhtiöille, jotka olivat ottaneet vastataksaan Bothnian myöntämistä elinkoroista. Asia joutui näinollen oikeuden ratkaistavaksi ja konkurssipesän vaatimus tuli kaikissa oikeusasteissa hyljättyksi; näin oli tärkeä ennakkopäätös saatu syntymään.»

Leinbergin tarkoittama ratkaisu on KKO 1924 t. II 517: »Vid RR i Helsingfors hade Försäkringsaktiebolaget Bothnias konkursförvaltning anfört, att en av bolagets direktörer 12/2 1923, utan att därförinnan hava inhämtat direktionens för nämnda försäkringsanstalt samtycke, på anfordran av G. O. I. Hallstén till denne i hans egenskap av försäkringsinspektör överlämnat såsom säkerhet för bolagets på grund av arbetareolycksfallsförsäkringar löpande livräntor fem av Helsingfors Aktiebank 26/10 1922 utfärdade depositionsbevis N:ris 4958/6306, 4959/6307, 4960/6308, 4961/6309, 4962/6310, lydande ettvarit å 10,000 mark. Men emedan Hallstén saknat laga rätt att tilltvinga sig berörda depositionsbevis, hade konkursförvaltningen yrkat Hallsténs förpliktande att till konkursboet återställa desamma. RR 5/11 1923: Emdan Försäkringsaktiebolaget Bothnias styrelse genom att mottaga det av G. O. I. Hallstén utfärdade kvittot över pantsättningen av omordade depositionsbevis såsom säkerhet för bolagets på grund av arbetareolycksfallsförsäkringar löpande livräntor måste anses hava godkänt den verkställda pantsättningen, alltså och då sådan pantsättning till förmån för de till uppbärande av livräntor berättiga-

Esitetyn perusteella voidaan katsoa, että vakuutuksenottajalla ei ole vakuutusopimuksen osapuolena oikeutta estää vakuutusyhtiölain 16 luvun 1 §:n 1 mom:ssa tarkoitettua vakuutuskannan luovuttamista omankaan vakuutuksensa osalta mutta hänellä on saman luvun 5 §:n 1 mom:n nojalla vakuutuskannan tultua luovutetuksi oikeus purkaa vakuutusopimuksensa luovutuksensaajayhtiötä kohtaan tehtävin vaatimuksin.<sup>27</sup> Purkamisen ei miltään osin palauta katetta eikä vastuuta luovuttajayhtiölle.

de personerna vore giltig, oberoende därav att dessa icke befullmäktigat Hallstén att på antytt sätt bevaka deras fördel i saken, förkastade RR Försäkringsaktiebolaget Bothnias konkursförvaltnings i målet utförda talan. Åbo HovR 5/9 1924: Ej ändring. HD: Ej ändring.

(Två ledamöter: Alldenstund i målet icke ens påståtts, att Hallstén i egenskap av ombud för personer, vilka vore berättigade att av Försäkringsaktiebolaget Bothnia uppbära livräntor, med bolagets direktion ingått privaträttsligt avtal om säkerställande av sagda personers rätt genom utsättande av ifrågavarande depositionsbevis såsom pant, utan fastmer framgått, att Hallstén till fullgörande av vad han ansett sin tjänstepligt innebära och med honom i hans tjänst tillkommande myndighet av bolaget omhändertagit sagda depositionsbevis, fördenskull och då konkursboets talan, vilken sålunda avsåge prövning av den lagliga befogenheten utan Hallsténs omförmälda tjänsteåtgärd, icke kunde i tvistemålsväg till prövning upptagas, prövade de rättvist upphäva och undanröja vad domstolarna i målet tillgjort, samt lämna konkursboets yrkanden utan avseende).»

<sup>27</sup> Ks. myös hallituksen esitys n:o 91/1985 vp. s. 5. Artikkelin painamisen jälkeen on 27 päivänä kesäkuuta 1986 annetulla lailla (517/86) vakuutusyhtiölain muuttamisesta muutettu mm. lain 16 luvun 3 §:n 2 ja 4 mom. ja 5 §:n 2 mom.